

LAUSUNTO

3.9.2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö
Kirjaamo
kirjaamo@minedu.fi
visio2030@minedu.fi

Viite Lausuntopyyntönnö OKM/35/010/2018

Asia Satakunnan ammattikorkeakoulun (SAMK) lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi yliopistolain ja ammattikorkeakoululain muuttamisesta

OKM on lähettänyt 10.7. lausunnolle esityksen muutoksista yliopisto- ja ammattikorkeakoululakeihin. Esityksen tavoitteena on vastata osaavan työvoiman saatavuustarpeisiin sekä kasvattaa korkeakoulututkinnon suorittavien osuutta parantamalla jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia ja helpottamalla korkeakoulutukseen pääsyä.

Tiivistetysti todettuna SAMK pääosin kannattaa ehdotettuja muutoksia niin yamk-tutkintoon liittyen kuin hakumenettelyiden joustavuuden lisäämiseksi, tilauskoulutuksen laajentamiseksi ja erillisrahoituksen hallinnoinnin keventämiseksi, mutta esittää joitakin kommentteja tilauskoulutukseen sekä huomioita tilauskoulutukseen liittyvistä täsmentämistä vaativista seikoista. Lausunnon lopussa tarkastellaan esitysten toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia: olennaiset toiminnan laajennukset vaativat rahoituksen olennaista lisäämistä.

SAMK kannattaa **ylemmän amk-tutkinnon kelpoisuuden työkokemusvaatimuksen** tarkistamista siten, että kahden vuoden työkokemus asianomaiselta alalta riittää. Työkokemus opiskeluajalta tulee voida lukea tähän aikaan hyväksi. Tulee huomata, että merkittävä osa opiskelijoista on jo työelämässä olevia aikuisopiskelijoita, joita ei turhaan tule tuomita "odotusajalle" ennen kuin voivat aloittaa yamk-tutkinnon opinnot.

Koulutukseen hakeutumiseen liittyvät lakimuutosehdotukset parantavat käytäntöjen joustavuutta hyvin. Ammattikorkeakoulun sisältä siirtoa hakevat opiskelijat ja toisesta ammattikorkeakoulusta siirtoa hakevat voitaisiin valita erikseen (eli toisistaan poikkeavin valintaperustein). (28 §). Erillisvalintojen osalta myös haku suomen- tai ruotsinkielisen amk-tutkintoon johtavaan koulutukseen, jonka haku järjestetään samassa yhteydessä vastaavan vieraskielisen koulutuksen kanssa, olisi parannus (koskee nyt vain yamk-koulutusta). (28 a §). Korkeakoululle mahdollisten erillisvalintojen listaan tulisi yhteishaussa täyttämättä jääneiden paikkojen haku (yhteishausta poikkeavat valintaperusteet, mikä tarkoittanee nykyisen yhteishaun lisähaun loppumista) (28 a §). Mahdollisuus toteuttaa hakuja joustavina aloituspaikoiltaan rajattuihin koulutuksiin siten, että valinnat tehdään

hakemuskohtaisesti ja haku päättyy, kun paikat ovat täynnä on kannatettava muutos. (28 a §)

Tilaukoulutuksen järjestämiseen liittyvät lakimuutosehdotukset ovat kannatettavia luodessaan uusia mahdollisuuksia mutta ansaitsevat soveltamiseen liittyvää keskustelua (YO-laki 9§, AMK-laki 13§)

Nykyisen lain muotoilu lähtee siitä, että tilaajana on joku valtio tai yhteisö. Siten joku muu kuin koulutettava itse määrittää tutkintokoulutuksen tarpeellisuuden henkilölle. Esittelymuistion perusteluista voisi todeta, että perustuslakivaliokunta kirjoittaa lausunnossaan valintakokeiden välttämisestä eikä pääsyn helpoudesta tai vaikeudesta.

Pelkän opiskelijavalinnan välttämisen tarkoituksen kieltäminen on hyvin ymmärrettävä PeVL:n kanta. Oma kysymyksensä on, mitä tapahtuu, jos korkeakoulu jossain tilanteessa ei jostain syystä olisikaan kyllin varovainen arviossaan ja sattuisi hyväksymään tilauksen ja ryhtyisi sitä toteuttamaan. Tilaajan motiivien selvittäminen ei välttämättä ole mahdollista. Mikäli käynnissä olevaan koulutukseen tavalla tai toisella puututtaisiin, kyse olisi yksityisoikeudelliseen sopimukseen puuttumisesta.

Määrällisestä ohjauksesta tulee mielenkiintoinen kysymys, mikäli tilaukoulutus lähtisi vahvaan kasvuun. Korkeakoulujen uusista rahoitusmalleista on luvassa esitykset vasta tulevana syksynä. Valmistelusta tihkuneiden tietojen perusteella on mahdollista, että ns. tutkintoleikkureista oltaisiin luopumassa. Noin selkeästä määrällisestä rajoitteesta luopuminen yhdessä tilaukoulutuksen tuomien lisäysmahdollisuuksien kanssa vähentää käytännössä kansallisen tason kokonaisuohjausta. Vastuu relevantin osaamisen ennakoimisesta siirtyy silloin opiskelijaksi hakeutuvalla, mikä tässä toteamuksena tuotakoon esiin. Toisaalta vaikka jotkut olisivat huolissaan yliopikoulutuksesta, liiasta sivistyksestä tuskin on ylitarjontaa tai haittaa yhteiskunnassa.

Tilaukoulutuksessa tutkintoon johtavia opintoja suorittavan asemasta herää täsmennystarpeita ainakin suhteessa yhteishakuun, toimeentuloturvaan ja tilaukoulutuksen muutostilanteisiin sekä vaihtoehtoihin.

Yhteishakuun nähden tulee kysymys ensikertaisuusasemasta: tilaukoulutus vienee ensikertaisuusaseman vasta tutkinnon tultua suoritetuksi, koska tilaukoulutus tapahtuu työnantajan intressistä ja henkilön omat perimmäiset uratavoitteet voivat olla joko pidemmällä tai toisaallakin. Mikäli ensikertaisuusasema menee jo tilaukoulutuksen aloittamisella, tulee tämän olla hyvin tiedossa henkilöillä etukäteen, jotta kukin voi harkita suunnitelmiaan oikeilla tiedoilla.

Toimeentuloturvan osalta perusajatukseksi lienee, että tilaukoulutuksen osallistuja ei ole päätoiminen korkeakouluopiskelija eikä siten oikeutettu opintotukeen. Tämä asia vaatisi perusteluihin täsmennystä. Työsuhteen tuoma työmäärä voi olla eri tapauksissa erilainen: työskentely yrityksessä voi olla päätoimista, osa-aikaista tai jopa ns. nollatuntisopimukseen perustuvaa ja toisaalta työaikaa saa tai ei saa käyttää varsinaiseen opiskeluun (nyt ei puututa työn opinnollistamiseen). Eri tilanteet ovat toimeentulon kannalta kovin erilaisia ja on toivottavaa, että mahdollista toimeentulotukea arvioitaessa pelisäännöt olisivat selkeät ja ennakoitavissa. Jos taas ajatuksena on, että tilaukoulutuksen osallistuja voi olla päätoiminen ja oikeutettu opintotukeen, ollaan tilanteessa jossa opintotukimenot voivat periaatteessa lisääntyä

yritysten toimenpiteiden seurauksena. Henkilön kannalta tulkintojen pitää olla ennakoitavissa olevia.

Tilauuskoulutuksen osalta tilaajayhteisö saattaa myös keskeyttää tilauuskoulutuksen, ääritapauksessa yrityksen konkurssin johdosta. Liittykö tähän seikkoja, jotka tulisi jollain tavalla mainita lakiesitysten perusteluissa ja/tai tilauuskoulutuksia koskevassa neuvonta-aineistossa osallistujan oikeusturvan (tai sen puutteen) takia taikka yleisesti korkeakoulujen tilauuskoulutuksia koskevien sopimusten sopimusehtoina.

Jos tilaajana oleva yhteisö on muu kuin yritys ja henkilön suhde muu kuin työsuhde, syntyykö tilauuskoulutukseen osallistumisesta verotettavaa etua (kuvitteellinen esimerkki: alueellinen yhdistys tilaa saamiensa lahjoitusten turvin tilauuskoulutuksia syrjäytymisuhan alaisille paikkakuntalaisille nuorille, joilla kuitenkin on riittävät opiskeluedellytykset olemassa). Tällaisessa tapauksessa henkilöllä ei ole esimerkiksi työterveyspalveluita käytettävissään. Suhde opintotukeen ja muuhun sosiaaliturvaan herättää myös kysymyksiä. Tilauuskoulutukseen liittyvät sopimusasetelmat voivat olla myös monenkeskisiä.

Laajassa maksullisessa täydennyskoulutuksessa tutkinnon osia suorittavan asemasta säädelyissä ammateissa on hyvä tehdä tiedotuksessa selväksi, hyväksyykö Valvira 2/3 tutkinnon vaatimuksista suorittaneet hoitamaan sijaisuuksia vastaavasti kuin tutkinto-opiskelijoina olevat. Työnantajan kannalta voi olla riittävää hankkia osalle henkilöstöä tällaisen jouston mahdollistama opintomäärä eikä kokonaista tutkintoa (eikä tarvitse juuttua pakollisiin toisen kotimaisen kielen opintoihin, jos niitä ei työssä tarvita). Henkilöt voivat tietysti sitten hakeutua oma-aloitteisesti avoimen väylän kautta varsinaisiksi tutkinto-opiskelijoiksi. Motivoituneet, osaamistaan jo näyttäneet henkilöt ovat korkeakoulujen kannalta kiinnostavaa opiskelijapotentiaalia.

Täydennyskoulutuksen osalta säädösmuutokset (10 §) lähinnä täsmentävät vallitsevaa tilannetta.

Täydennyskoulutuksen liiketaloudellista toimintaa koskeva täsmennys on tarpeellinen, jotta uusia ratkaisuyhdistelmiä voi syntyä (kuvitteellinen esimerkki: valmennusyritys ostaa matemaattis-luonnontieteelliset polkuopinnot asiakkailleen ja täydentää itse vaikkapa lääketieteen tai psykologian pääsykoepreppaustyyppisellä sisällöllä; ei mene välivuosi hukkaan eikä ensikertaisuusstatusta menetetä).

Myös tieteellisten tai ammatillisten jatko-opintojen osia tulee voida tarjota sekä avoimen korkeakoulun että täydennyskoulutuksen menettelyin.

Valtion rahoituksen määräytymisperusteita koskevat muutosehdotukset (43 §) ovat hanketyyppisiin avustuksiin liittyvän hallinnon yksinkertaistamisen osalta tervetulleita. Ammattikorkeakoulujen rahoitusmalli perustuu 100 prosenttisesti tulostittareihin, joten SAMK ei pidä tarkoituksenmukaisena esitettyä erillistä tuloksellisuusrahoitusta. Kokonaisuutenakin on mieluummin pienennettävä kuin kasvatettava harkinnanvaraisten rahoituskomponenttien osuutta.

Esitysten toiminnallisista ja taloudellisista vaikutuksista voidaan todeta, että valtion ohjauksen kokonaisuus, rahoitusmalliin tehtävät muutokset ja julkisen rahoituksen raamit vaikuttavat siihen, millaisia vaikutuksia voi odottaa tulevan. Nyt tietoja rahoitusmalliin kaavailuista konkreettisista muutoksista ei ole käytettävissä

arviointia varten eikä määrällisen ohjauksen mahdollisista muutoksistakaan ole tietoja. Jos perusrahoituksen määrä kokonaisuutena ei kasva, mahdolliset uudet jatkuvaan oppimiseen liittyvät tehtävät tai painotusmuutokset niiden suuntaan rahoitusmallissa (avoimen korkeakoulun ja erikoistumisopintojen osuuden nostaminen) vievät tutkintokoulutusta käytännössä entistä ahtaammalle.

Liiketaloudellisin perustein myytävän täydennyskoulutuksen ja/tai tutkintoon johtavan tilauskoulutuksen ei voi odottaa tuottavan merkittävää voittoa/ylijäämää käytettäväksi perustehtävien kattamiseen, vaikka esim. Akavan ehdottaman osaamisetelin voi toteutuessaan odottaa tuovan lisää rahaa täydennyskoulutuskentälle jollakin aikavälillä. Täydennyskoulutusta on toteutettu koko ammattikorkeakoulujen historian ajan, joten sen volyymin ja kannattavuudesta on käytännön kokemusta eivätkä nämä säädosmuutokset muuta toimintaedellytyksiä liiketaloudellisin perustein toimittaessa.

Hakumenettelyiden joustavoittaminen auttaa hallinnon keventämisessä, mutta sekään ei tuota niin merkittäviä kustannussäästöjä, että tutkintokoulutuspaikkojen määrän kasvua voisi laskea niiden varaan. Siten arvioimme, että ensikertaisten hakijoiden suman purkamiseen tarvitaan selkeästi erillistä lisärahoitusta valtiolta. Ensikertaisten hakijoiden kiintiöt ovat käsityksemme mukaan lisänneet nuorten välivuotia ja valikoivuutta hakutaktisista syistä.

Vaikka jatkuvan oppimisen korostaminen on nyt vahvasti esillä, ei ole nähtävissä, että tarve uusiin tutkintoihin työuran mittaan olisi poistumassa kokonaan. Ammattikorkeakoulut ovat olleet joustavasti toteutettavan työn ohessa tutkintoon johtavan opiskelun mahdollistajia koko olemassaolonsa ajan.

Juha Kämäri
rehtori, toimitusjohtaja
SATAKUNNAN AMMATTIKORKEAKOULU